

Seleucia

Sayı VI -2016

Olba Kazısı Serisi

Seleucia VI

Olba Kazısı Serisi

Olba Kazısı Serisi
Seleucia VI

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, giriş sayfalarında belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayınına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Seleucia, uluslararası hakemli dergidir ve her yıl Mayıs ayında bir sayı olarak basılır. Yollanan çalışmalar, 7. sayfada belirtilen yazım kurallarına uygunsa yayınlanır, çalışması yayınlanan her yazar, çalışmanın baskı olarak yayınlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını *Seleucia* yayımına devretmiş sayılır. *Seleucia* kopya edilemez ancak dipnot referans gösterilerek yayınlarda kullanılabilir.

Editörler

Emel Erten
Diane Favro
Murat Özyıldırım
Tuna Akçay

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Salim Aydın
Prof. Dr. Halit Çal
Prof. Dr. Çiğdem Dürüşken
Prof. Dr. Efrumiye Ertekin
Prof. Dr. Emel Erten
Prof. Dr. Diane Favro
Prof. Dr. Turhan Kaçar
Prof. Dr. Gülgün Köroğlu
Prof. Dr. Erendiz Özbay
Prof. Dr. Aygül Süel
Prof. Dr. Harun Taşkiran
Prof. Dr. Fikret K. Yegül
Doç. Dr. Sedef Çokay-Kepece
Doç. Dr. Sema Sandalcı
Doç. Dr. Hacer Sibel Ünal
Doç. Dr. Mehmet Fatih Yavuz
Yrd. Doç. Dr. Figen Çevirici-Coşkun
Yrd. Doç. Dr. Merih Ereke
Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan
Yrd. Doç. Dr. Fikret Özbay
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Murat Özgen
Yrd. Doç. Dr. Muammer Ulutürk
Öğr. Gör. Dr. Tuna Akçay
Dr. Vujadin Ivanisevic

Seleucia
Olba Kazısı Serisi VI
Sayı: 6

ISSN: 2148-4120

Kapak Tasarım

Tuna Akçay

Yazışma Adresi

Okt. Murat Özyıldırım
Mersin Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü, Çiftlikköy Kampüsü, 33343,
Mersin - Türkiye
Tel: 00 90 324 361 00 01 - 4735
E – posta: muratozyildirim@mersin.edu.tr

Adres

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02
www.homerbooks.com
e-mail: homer@homerbooks.com

Baskı

Altan Basım San ve Tic. Ltd. Şti.
Yüzyıl Mah. Matbaacılar Sitesi No: 222
Bağcılar/İstanbul
Sertifika No: 11968

Dağıtım

Homer Kitabevi ve Yayıncılık Ltd. Şti.
Yeni Çarşı Caddesi, No: 12/A
Galatasaray, Beyoğlu, 34433, İstanbul
Tel: 0212 249 59 02

Seleucia | Sayı 6 | Mayıs 2016

The Question of Romanization – To Be or not To Be (Roman): An Introductory Study

Romalılaşma Sorunu - (Roma) Olmak ya da Olmamak: Bir Ön Değerlendirme

Fikret K. Yegül

11

Olba'da Kremasyon

Cremation Burials in Olba

Tuna Akçay

21

Yelten Asklepiosu

Asclepius of Yelten

Ünal Demirer - Ahmet Yaraş

45

Olba 2015 Kazılarında Yeni Bir Buluntu:

Roma Mozaïği

A New Discovery from Olba Excavations: The Roman Mosaic

Emel Erten

61

Edirne Müzesi'nden Figürlü Madalyona

Sahip Cam Kulp

Glass Handle with Figured Medallion from

Edirne Museum

Emre Taştemür

93

Olba: Tapınak Devletinden Şehir Devletine

Olba; From Priest State to City State

Mustafa H. Sayar

107

Olba'da Yahudi Varlığının Kanıtı: Menorah

Kabartmalı Sunak

Evidence of Jewish Presence in Olba: Altar with Carved Menorah

Murat Özyıldırım

119

Olba Kazısında Ele Geçen Erken Bizans Dönemine Ait Bir Tılsım

An Amulet of Early Byzantine Period from Olba Excavations

Gülgün Köroğlu

137

Kuva-yi Milliye Müzesi'nde Yer Alan

Artuklu Beyliği'ne Ait Figür Tasvirli

Sikkeler

Figural Coins of the Artuqids from Kuva-yi

Milliye Museum/Balıkesir

Ceren Ünal - Betül Teoman

161

Olba Manastırı 2015 Yılı Kazıları

ve Kuzey Kilisesi'ndeki Çalışmaların

Değerlendirilmesi

2015 Excavations at Olba Monastery and the Evaluation of the Fieldwork at the North Church

Murat Özyıldırım

181

Olba Manastırı'nda İşlik Kazısı ve

Sonuçların Değerlendirilmesi

The Excavations at the Workshop in Olba

Monastery and its Results

Yavuz Yeğin

203

Kurul Kalesi (Ordu) VI. Mithradates

Dönemi Yerleşimi Üzerine Ön

Değerlendirmeler

Kurul Castle (Ordu) Preliminary Assessment on the Mithradates VI Period Settlement

S. Yücel Şenyurt - Atakan Akçay

221

Klazomenai Buluntusu Pişmiş Toprak

“Oturan Kadın” Figürinlerine İlişkin

Düşünceler

Considerations on the “Seated Woman” Terracotta Figurines from Klazomenai

Aslıhan Özbay

249

Doğu Dağlık Cilicia Mezarları, Olba'dan
Yeni Mezar Tipleri ve Terminoloji
Önerileri
*Tombs in Eastern Rough Cilicia, New Burial
Types from Olba and Suggestions of Terminology*
Tuna Akçay - Burak Erdem
261

Ziyaret Tepe Kalesi ve Nekropolisi'nden
Küçük Arkeolojik Buluntular
*Small Archaeological Finds from Ziyaret Tepe
Castle and Necropolis*
Akın Bingöl
287

Kars-Anı'de Tespit Edilen Savunma
Sistemleri Üzerine Öneriler
*Suggestions on Defense Systems Identified in
Anı, Kars*
Ayhan Yardımcıel
301

Cıngırt Kayası Erken Bizans Dönemi Cam
Buluntuları
*Early Byzantine Glass Findings from Cıngırt
Kayası*
Ayşe Fatma Erol - Deniz Tamer
319

Mersin Deniz Müzesi'nden Osmanlı
Çeşmesine Ait Taş Tekne
*Ottoman Stone Basin from the Naval Museum
of Mersin*
Candan Ülkü
361

Mersin Olba Antik Kenti - Zooarkeoloji
Çalışmaları
Zooarchaeological Research in Mersin Olba
Okşan Başoğlu
381

Olba Tuğla Örneği: Arkeolojik ve
Arkeometrik Yaklaşım
*Olba Brick Samples: Archaeological and
Archaeometric Approaches*
Murat Özyıldırım - Ali Akın Akyol
395

Olba Kazısı Seramik Buluntuları
Arkeometrik Analizleri
*Archaeometric Analysis of Ceramic Finds from
Olba Excavations*
Ali Akın Akyol - Mahmut Aydın
413

Kitap Tanıtımı Book Review

İnanca Yolculuk Mersin
Ahmet Emirhan Bulut
433

Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En
Eski Kültürleri
Yavuz Yeğin
439

Geçmişten Günümüze Bir Geçit Zeugma
Emel Erten
443

Bizans Sikkelerinde Kutsal Kişi Tasvirleri
Murat Özyıldırım
447

Milas Yazıtları Rehberi
Hüseyin Üreten
451

PRAEFATIO

Seleucia dergisinin altıncı sayısını (2016) sizlere sunmaktan gurur duyuyoruz. Her geçen gün dergimize gösterilen ilginin artışından dolayı teşekkürlerimizi sunarız.

Olba kazılarını 2015 dönemi çalışmaları bizim için heyecanlı geçti. Sezonun ödülü hiç beklemediğimiz bir yerde ve hiç beklemediğimiz bir anda ortaya çıktı. Bu, manastır kazıları sırasında açığa çıkartılan ve daha erken tarihli bir Roma yapısına ait olan Roma mozağıydı. Önce genç bir hanım görünümüyle Tryphe (lüksün personifikasyonu), sonra genç adam Bios (yaşamın personifikasyonu), son olarak da ilk banyoyu temsil eden bir diğer genç hanım görüldü. Onları biri lir, ikincisi çifte aulos çalan, üçüncüsü de kavalıklarda köpeğiyle koşan eroslar izlediler. Bu mozaik taban Olba'da Severuslar Dönemi'nde yaşanan lüks yaşamı yansıtmaktaydı.

Mozaik taban ile ilgili olarak yapılan değerlendirme ile birlikte Olba kazılarında elde edilen yeni bulguların yer aldığı çalışmalar ve diğer birçok değerli makale bu sayıda yer almaktadır. Meslektaşlarımıza çalışmalarını bizimle paylaşmaktan çekinmedikleri için şükran borçluyuz. Ayrıca, Homer Kitabevi'nin sahibi Ayşen Boylu'ya ve *Seleucia*'yı yayına hazırlayan Sinan Turan'a da teşekkürlerimizi sunarız.

Editörler:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

PREFACE

We are proud to present the sixth issue (2016) of *Seleucia* and wish to express our gratitude for the growing interest to our journal.

The 2015 season of Olba excavations was an exciting one. We were awarded with a spectacular find at a very unexpected location and at a very unexpected moment. That was a Roman mosaic pavement belonging to an earlier Roman building discovered during the excavations at the monastery. First appeared Tryphe (as a young lady, personification of luxury), later Bios (as a young man, personification of life) came along. The third figure was the personification of the "first bath" represented by another young lady. They all were followed by erotes, one with a lyre, the other playing double aulos, third running with a dog. The mosaic pavement was a reflection of sumptuous life at Olba during the reign of Severans.

The evaluation of the mosaic pavement along with other recent discoveries from Olba excavations as well as many valuable studies on various topics will be presented in this issue. We appreciate our colleagues for not hesitating to share their works with us. Finally, Ayşen Boylu, owner of Homer Books and Sinan Turan who prepared *Seleucia* for publication deserve special thanks from us.

Editors:

Prof. Dr. Diane Favro

Prof. Dr. Emel Erten

Okt. Murat Özyıldırım (MA)

Dr. Tuna Akçay

Olba Kazısı Serisi

Seleucia

Makale Başvuru Kuralları

Seleucia, Olba Kazısı yayını olarak yılda bir sayı yayınlanır. Yayınlanması istenen makalelerin en geç Şubat ayında gönderilmiş olması gerekmektedir. *Seleucia*, arkeoloji, eski çağ dilleri ve kültürleri, eski çağ tarihi, sanat tarihi konularında yazılan, daha önce yayınlanmayan yalnızca Türkçe, İngilizce çalışmaları ve kitap tanıtımlarını yayınlır.

Yazım Kuralları

Makaleler, Times New Roman yazı karakterinde, word dosyasında, başlık 12 punto, baş harfleri büyük harf, metin 10 punto, dipnot ve kaynakça 9 punto ile yazılmalıdır. Çalışmada ara başlık varsa, bold ve küçük harflerle yazılmalıdır. Türkçe ve İngilizce özetler, makale adının altında 9 punto olarak ve en az iki yüz sözcük ile yazılmalıdır. Özetlerin altında İngilizce ve Türkçe beşer anahtar sözcük, 9 punto olarak “anahtar sözcükler” ve “keywords” başlığının yanında verilmelidir.

- Dipnotlar, her sayfanın altında verilmelidir. Dipnotta yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarası sıralaması aşağıdaki gibi olmalıdır.
Demiriş 2006, 59.
- Kaynakça, çalışmanın sonunda yer almalı ve dipnottaki kısaltmayı açıklamalıdır.

Kitap için:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Makale için:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Makalede kullanılan fotoğraf, resim, harita, çizim, şekil vs. metin içinde yalnızca (Lev. 1), (Lev. 2) kısaltmaları biçiminde “Levha” olarak yazılmalı, makale sonunda “Levhalar” başlığı altında sıralı olarak yazılmalıdır. Bütün levhalar, jpeg ya da tift formatında 300 dpi olmalıdır. Alıntı yapılan levha varsa sorumluluğu yazara aittir ve mutlaka alıntı yeri belirtilmelidir.
- Latince - Yunanca sözcüklerin yazımında özel isimlerde; varsa Türkçe ek virgülle ayrılmalı, örneğin; Augustus’un, cins isimler italik yazılmalı, varsa Türkçe ek, italik yapılmadan sözcüğe bitişik yazılmalıdır, örneğin; *caveanın*.
- Tarih belirtilirken MÖ ve MS nokta kullanılmadan, makale başlıkları ile yazar ad ve soyadlarında sadece baş harfler büyük harf olarak yazılmalıdır.

Olba Excavations Series

Seleucia

Scope

Seleucia is annually published by the Olba Excavations Series. Deadline for sending papers is February of each year. *Seleucia* features previously unpublished studies and book reviews on archaeology, ancient languages and cultures, ancient history and history of art written only in Turkish or English.

Publishing Principles

Articles should be submitted as word documents, with font type Times New Roman, font sizes 12 points for headings (first letters should be capitalized), 10 points for text, and 9 points for footnotes and references. Abstracts written in both Turkish and English should appear below the name of the article, should be of size 9 points and the minimum word count is 200 words. Below the abstracts, a minimum of 5 keywords for both languages should be included (of size 9 points) below the headings “anahtar sözcükler” and “keywords”.

- Footnotes should be given under each page. The ordering of author surname, year of publication and page number should be as follows:
Demiriş 2006, 59.
- The reference list should appear at the end of the study and should explain the abbreviation given in the footnote.

Book format:

Demiriş 2006 Demiriş, B., Roma Yazınında Tarih Yazıcılığı, Ege Yay., İstanbul.

Article format:

Kaçar 2009 Kaçar, T., “Arius: Bir ‘Sapkın’ın Kısa Hikayesi”, Lucerna Klasik Filoloji Yazıları, İstanbul.

- Photographs, pictures, maps, drawings, figures etc. used in the article should be referred to in the text as (Fig. 1), (Fig. 2) as abbreviations, and an ordered list of these items should appear at the end of the article under the heading “Figures”. All figures should be in JPEG or TIFF format with 300 dpi. If there are figures cited, the responsibility lies with the author and citation should be explicitly given.

Edirne Müzesi'nden Figürlü Madalyona Sahip Cam Kulp

Emre Taştemür*

Öz

Camın metal ve seramik ile olan biçim ve süsleme bakımından ilişkisi, bunların hemen her dönem birbirlerinden etkilenmelerine ve birbirlerini taklit etmelerine yol açmıştır. Bu bağlamda en erken örneklerini MÖ 13. yüzyılın sonlarında metal kaplarda gördüğümüz figürlü kulplar yüzyıllar boyunca farklı formlarda beğenilere hitap etmiştir. Cam endüstrisi, çoğu kez metal kaplarda görülen özenli işçiliğe sahip bu formları taklit etmiş ve kendi repertuarına eklemiştir. Edirne Müzesi'ndeki madalyon eklentili cam kulp parçası bu modanın yansıması olarak Geç Roma Dönemi örnekleri arasında yerini almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Madalyon Camlar, Eklentili Kulplar, Cam Sürahi, Edirne Müzesi, Keşan.

Edirne Müzesi'nden Figürlü Madalyona Sahip Cam Kulp

Abstract

The interrelation between metals, pottery and glass in terms of form and decoration, resulted with the production of similar objects. Within these context, the figured handles of the pottery krater dating back to the 13th century B.C. seem to be the earliest representative of such figured decora-

* Yrd. Doç. Dr. Emre Taştemür, Uşak Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, 1 Eylül Yerleşkesi, Uşak. E – posta: emre.tastemur@usak.edu.tr. Müze malzemesini çalışmamıza izin veren Edirne Müze Müdürü Hasan Karakaya'ya çalışmada yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Binnur Gürler, müze uzmanları Elif Çokaman ve Şahan Kırçın ile çizimleri yapan Natalia Arakelova'ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca cam çalışmalarında önerileri ve yardımlarını sunan Prof. Dr. Emel Erten'e teşekkür ederim.

tions. In many cases the glass industry imitates the fine metal ware and adds to its own repertory. The Late Roman glass handle with figured application in the collection of Edirne Museum is can be regarded as one of the examples of this practice.

Keywords: Medallion Glass, Handles with applique, Glass Jug, Edirne Museum, Keşan.

Edirne Müzesi'nde sergilenen madalyon eklentili kulp Keşan'da bulunmuş ve satın alma yoluyla müze envanterine kazandırılmıştır. Antik adı Zorlanis olan Keşan, özellikle MÖ 143-146 yılları arasında yapılan ve Adriyatik Denizi'nin doğu kıyısından Apollonia (Avinya), Dyrrhactium (Draç), Thessalonike (Selanik), üzerinden Zorlanis (Keşan), ve Byzantion'a (İstanbul) uzanan "Via Egnatia" güzergahı üzerindedir. Bu nedenle Zorlanis yerleşimi Roma İmparatorluğu'nun Doğusu ve Batısı arasında kültürel, sanatsal ve ticari açıdan bir köprü görevi gören "Via Egnatia" üzerindeki önemli istasyonlardan biridir¹. Edirne Müzesi Koleksiyonunda yer alan Zorlanis buluntusu söz konusu madalyon eklentili cam kulp parçası "Via Egnatia" üzerinden sağlanan ticaret ve kültürel etkileşimin bir ögesi olarak bölgeye getirilmiş olmalıdır.

Eklentili kulpun, madalyon kısmının tümü ile kulpun büyük bir bölümü korunmuş, gövdenin ise sadece kulpa eklendiği bölümü ele geçmiştir. Kulp, 14.7 cm korunmuş yüksekliğe, 3.9 cm genişliği ve 1.2 cm kalınlığa sahiptir. Madalyonun çapı ortalama 4.2cm, başın ölçüleri ise 2.3 cm genişlik, 2.6 cm uzunlukta, kabartmanın yüksekliği ise 1.7 cm.dir. Sarımsı yeşil tonlardaki camdan yapılmış madalyon eklentili kulpta yüksek kabartmalı cepheden bir kadın başı betimlenmiştir (Lev.1, 2). Saçlar alın ortasında ikiye ayrılmış ve bukleler halinde yanlara doğru taranmıştır. Kulakları yarısına kadar örten saç tutamları arkaya doğru uzanmaktadır. Alın kısa ve basıktır. Alnın ortasında başı çevreleyen kalın bir bant bulunmaktadır. Yüz yuvarlak ve dolgundur. Göz çukuru derinde, burun kalkık ve yayvandır. Ağız küçük, dudaklar dolgun ve hafif aralıktır. Madalyon kısmının kalıba baskısı sırasında oluşan spiraller başın yüzeyinde belirgin olarak görülmektedir.

Söz konusu madalyonlu kulpun ait olduğu cam vazo, dönemin metal vazolarının cam uyarlaması niteliğindeki bir *oinokhoe* ya da *amphora* olabi-

1 Şahin 2003, 70-74.

lir. Ancak arkeolojik buluntular arasında kulp eklentili metal *amphoralar* bilirse de cam örnekleri bugüne kadar ele geçmemiştir. Madalyon eklentili kulplar yapım tekniği olarak iki aşamadan geçmektedir. Öncelikle tekli bir kalıp ile istenilen figürlü madalyon oluşturulmaktadır. Daha sonra ya kulp kaba çekildikten hemen sonra madalyon kulpun üzerine eklenmekte, (Lev.6, 7) ya da madalyon gövdeye birleştirildikten sonra kulp bitimi madalyonun üzerine uygulanmaktadır (Lev.3, 4, 5). Bu yapım tekniklerinin kendi içlerinde bir kronolojiye sahip oldukları da görülmektedir. MS 1. yüzyıl örneklerinde madalyon gövdeye eklendikten sonra kulpun bitimi madalyonun üzerine gelmekteyken, MS 4. yüzyıl örneklerinde ise kulp gövdeye çekildikten sonra madalyon kulpun bitimine eklenmektedir².

Vazo kulplarına figürlü eklentiler yapma geleneğinin tarihi, Tunç Çağı'na kadar uzanmakta ve Roma İmparatorluk Dönemi'nde de devam etmektedir³. Figürlü kulp eklentisine sahip cam vazolar ise ilk defa MS

2 Whitehouse2002, Vol. II, 227, no:797; Sennequier 1986, 12, fig.2; Whitehouse 2002, Vol. II, 227, 798A, B; Hayes 1975, 144, no.605, 606; Bucovala 1984, 59-63., 62,53-fig.8.

3 Kulp eklentilerinin en erken örneklerini MÖ 13. yüzyıl sonlarında pişmiş toprak kaplarda görmekteyiz. Myken seramiğinde görülen bu erken örnekler arasında "Savaşçılar Vazosu" olarak adlandırılan kabin kulpları boğa başı eklentili olarak yapılmıştır. Myken uygarlığının yıkılması ile son bulan boğa başı eklentili kulplar MÖ 700'lerde Kıbrıs'ta tekrar karşımıza çıkmaktadır (Oakeshott 1966, 115, lev.5,6). Yine aynı dönemlerde Kuzey Suriye ve Urartu bölgelerinde kazan formunda tunç ya da bakırdan yapılmış boğa başı ve siren şeklinde kulp figürleri kullanılmıştır (Çilingiroğlu 1984, 71). MÖ 500 tarihlenen İkitzepe Tümülüsü buluntuları arasında yer alan gümüş ve altından yapılmış sürahilerde kulpun gövdeyle birleştiği noktada palmet, rozet ve arslan biçimli betimlemeler uygulanmıştır (Türe 2009, 112, 113a-b). Yüzyıllar sonra bu modanın yansımalarını Roma İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenen Doğu Trakya Tümülüsleri'ndeki metal sürahilerde görmekteyiz. Edirne Müzesi'ndeki madalyon eklentili kulplu cam kabin prototipleri olan metal sürahilere Vize A (MS 1. yüzyılın sonları), Umurca B1, B2 (Hadrianus-Vespasianus), Uzun Hacı (MS 2. yüzyılın ilk yarısı) Tümülüsleri'nde rastlamaktayız. Özellikle Vize A Tümülüsü ve Uzun Hacı Tümülüsü'ndeki sürahi formundaki iki metal örnekte kulpun gövde ile birleştiği yerde yapılan eklentili kulp örnekleri, cam kaplardaki eklentili kulpların öncüllerini teşkil etmektedir. Vize A Tümülüsü'nde taç takmış bir kadın portresi lüleler halindeki saçlarını ikiye ayırmış şekilde, Uzun Hacı örneğinde ise saçlarında bir bant ve stilize çiçek olan menad başı betimlemiştir. Bu eserdeki Menad başı saçın başı çevreleyen bir bant ile ayrılması dolgun suratı ile Edirne Müzesi'ndeki söz konusu cam kulpa ait madalyon üzerindeki kadın başının erken örnekleri arasında yer almaktadır (Onurkan, 1988, 71-73. Lev.42 a-d). Eklentili kulpa sahip metal *oinokhoë*'ler İtalya-Pompei, Bulgaristan-Eleha, Hollanda-Geldermalsen ve Gürcistan bölgelerinde görülmektedir (Onurkan1988, 57,58.). Kullanılan eklentiler arasında *Dionysos* (Onurkan 1988, 55, lev.32, b-d), koçbaşı (Onurkan 1988, 56, lev.33, a-c.), *satyr* (Onurkan 1988, 58, lev.34, a-b.), *menad* (Onurkan 1988, 59, lev.36, a-c.), *eros* (Onurkan 1988, 63, lev.37, a-b-d.), genç erkek başı (Onurkan 1988, 65, lev.38, a-c.) gibi figürler yer almaktadır. Ayrıca *amphora* tipinde eklentili kulplu metal örnekleri ise genellikle İtalya-Capua üretimi oldukları öne sürülmektedir (Onurkan 1988,

1. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanmış ve dönemin bronz sürahilerini taklit ederek üretilmişlerdir⁴. Erken örnekler arasında MS 1. yüzyıl tarihlenen Almanya-Hausweiler'deki mezar kontekstinde ele geçen cam vazo ile Pompeii'den MS 1. yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen iki tüm cam vazo bulunmaktadır⁵. Ayrıca Corning Museum'da sarımsı-kahverengi şeffaf tonlarında ve opak mavi camdan yapılmış kulpun üstünden başlayarak bitimine kadar devam eden ve sonunda madalyon şeklinde Bacchus rahibi betimlenmiş sürahi yer almaktadır (Lev.3). Araştırmacılar bu sürahiyle birlikte Pompeii⁶, Sardinia⁷ ve Pisa⁸ buluntularının olasılıkla İtalya üretimi olup aynı atölyede MS. 1. yüzyılın 3. çeyreğinde üretildiklerini belirtmektedirler⁹.

Bunların dışında önemli bir grubu da "Amaranthus F" imzalı cam vazolar oluşturmaktadırlar. Fransa'da Rouen Antik Eserler Bölge Müzesi'nde sergilenen kadın başlı madalyon eklentili *oinokhoen*in en önemli özelliği madalyonun üzerinde atölye ya da cam ustasının isminin bulunmasıdır (Lev. 4)¹⁰. Böylece, "Amaranthus F"¹¹ imzalı cam ustası ya da atölyenin MS 1. yüzyılın ikinci yarısında Fransa'nın Burgonya bölgesinde aktif olarak çalıştığı tespit edilmiştir. Ayrıca bu sanatçı ya da atölyenin ürettiği cam eserlerin Normandiya ve Ren Havzası yerleşimlerine kadar ithal ettiği anlaşılmıştır¹². Fransa'nın Amiens yerleşiminde bulunan ve ABD'de Corning Museum'da sergilenen bir başka madalyon eklentili kulpa sahip sürahi de "Amaranthus F" imzalıdır (Lev. 5). Şeffaf mavimsi-yeşil tonlarında üretilen sürahinin kulpu da aynı renkte cam hamurundan çekilmiştir. Medusa başı şeklinde madalyona sahip olan sürahi MS 1 yüzyıl Fransa üretimleri arasında yerini almaktadır¹³.

İmzalı örneğin dışında Hollanda-Stein'deki bir lahit mezarda bulunan cam amuletin de daha önce madalyon eklentisi olarak bir cam sürahide

71.). Metal örneklerin dışında pişmiş topraktan yapılmış MS 2 ve 3. yüzyıla ait Dionysos betimli eklentiler de bulunmaktadır (Déchelette 1904, 224, no.101,102.).

4 Isings 1971, 36, fig. 8, no: 115.

5 Isings 1957, form 54. s. 71,72.

6 Eflatun ve opak beyaz camdan sürahi.

7 Şeffaf sarımsı-kahverengi ve opak açık mavi camdan sürahi.

8 Yeşilimsi-mavi ve opak beyaz camdan sürahi.

9 Whitehouse 2002, Vol. II, 225, no: 797.

10 Sennequier 1986, 11-18.

11 "Amaranthus F" imzasında olasılıkla "F" harfi "Fecit" kelimesini nitelendirmektedir. "Amaranthus yapmıştır" olarak Türkçeye çevrilebilir. Whitehouse 2002, Vol. II, 227.

12 Sennequier 1986, 11-18.

13 Whitehouse 2002, Vol. II, 226, 227, 798A, B.

kullanıldığı anlaşılmıştır¹⁴. Batı Avrupa'dan diğer bir madalyon eklentili sürahi Almanya-Cologne'den MS 1. yüzyılın sonlarına tarihlendirilmektedir¹⁵. Atina'daki Benaki Museum envanterinde de madalyon eklentili cam kulp parçası bulunmaktadır. Kulp parçası, koyu eflatun renkli camdan, kadın başı betimli olup, saçları kabarıktır. Clairmont, bu parçanın olasılıkla MS 2-4 yüzyıl arasında Mısır'da üretildiğini düşünmektedir¹⁶.

Madalyon eklentisi MS 2. yüzyıldan itibaren sürahilerin dışında kâse ve kavanoz gibi açık kaplarda gövdenin üzerlerinde de görülmektedir¹⁷. Ancak MS 4. yüzyılda tekrar sürahi formlarında görülmeye başlanan bu eklentiler de insan başının dışında arslan başlı olanları da dikkat çekicidir. Hayes, Ontario Museum'da sergilenen arslan başı şeklindeki kulp eklentilerini MS 300-350 civarlarına tarihlendirmektedir (Lev. 6)¹⁸. Romanya'dan madalyon eklentili kulplu iki kontekst eser bilinmektedir. Her iki eser de Capidava (Lev. 7) ve Beroe'daki, Roma-Bizans kalesinde mezarlarda bulunmuştur. Eserler MS 4. yüzyıl kontekstleriyle birlikte ele geçmiştir. Capidava'da ele geçen sürahide kadın başı şeklinde eklenti yapılmış ve Edirne Müzesi'ndeki eser gibi kaburgalı bir kulpa sahip ve sarımsı yeşil renktedir. Ayrıca ortadan ayrılmış saçlar ve kafayı çevreleyen saç banttı ile kulaklara kadar sarkan saç bukleleri ve yuvarlak yüz Edirne Müzesi'ndeki esere benzer yönleridir¹⁹. Edirne Müzesi'ndeki eserin bir başka benzeri Corning Museum envanterinde yer almaktadır. Strauss Koleksiyonu'ndan gelen bu eserin buluntu yeri belli değildir. Ancak renk, ölçü ve kadın başının betimlemesi Edirne Müzesi'ndeki eserle oldukça benzerdir (Lev. 8)²⁰.

Geç Roma Dönemi'nde kulpların gövdeyle birleştiği yerlerdeki eklentilerinin dışında bir de gövdenin çeşitli yerlerine madalyon şeklinde uygulanan dekorlar söz konusudur. Hollanda'nın kuzey Brabant yerleşimindeki MS 4. yüzyıl mezarında kavanoz formlu kabın çeşitli yerlerine madalyon eklentili süsleme yapılmıştır. Almanya-Saalburg'da MS 2. yüzyıla tarihlenen medusa başı, trajik ve komik mask şeklinde madalyonlar bilinmektedir. Aynı dönemlere ait birkaç kadın başı şeklinde

14 Isings 1971, 36, fig. 8, no: 115.

15 Isings 1971, 36, no: 115, Dpnot.

16 Clairmont 1977, 12, no: 39, Pl.II, 39.

17 Bucovalea 1984, 59-63.

18 Hayes 1975, 144, no. 605, 606.

19 Bucovalea 1984, 59-63., 62,53-fig.8.

20 Whitehouse 2003, Vol. III, 173,174. no: 1197.

örneklerde görülmektedir. Günümüzde Karadağ olarak adlandırılan antik dönemde ismiyle Montenegro-Komini yerleşimindeki bir mezarda madalyon şeklinde at başı dekorlu kadeh ele geçmiştir (Lev. 9). Kadeh MS 3. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir. Bunun dışında Arles'ten erkek başı şeklinde madalyona sahip bir kap gün ışığına çıkarılmıştır²¹. MS 4. yüzyıla tarihlenen arslan başı eklentili kulplu sürahi von Rath Koleksiyonu'nda yer almaktadır²².

Değerlendirme

MS 1. yüzyılın ikinci yarısında üretimine başlanan ve 4. yüzyılın sonlarına kadar devam eden madalyon eklentili kulpa sahip vazolar ender bulunan cam eserler arasındadır. Erken örneklerini MS 1. yüzyıla ait metal kaplarda gördüğümüz figürlü madalyon eklentileri çok geçmeden, aynı yüzyıl içinde cam ustaları tarafından repertuara dahil edilmişlerdir. MS 1. yüzyıl eserlerinde madalyon gövdeye eklendikten sonra kulpun bitimi madalyonun üzerine gelmektedir (Lev. 3, 4, 5). MS 4. yüzyıl eserlerinde ise kaburgalı kulp gövdeye çekildikten sonra madalyon kulpun üzerine eklenmektedir (Lev. 1, 6, 7). Edirne buluntusu da MS 4. yüzyıl örneklerinde olduğu gibi kaburga biçimli kulp gövdeye çekildikten sonra önceden kalıba baskı ile hazırlanan madalyon şeklindeki figürün kulpun bitim yerine eklenmesiyle oluşmaktadır. Buradaki önemli nokta kulpun gövdeye çekilmesinden sonra tam olarak soğumamasıdır aksi takdirde madalyon eklenti kulpla birleşmeyecektir. Madalyon eklentili kulpa sahip kapların MS 1. yüzyıl üretim merkezleri olarak Fransa ve İtalya düşünülmektedir²³. Ancak MS 4. yüzyıl eserlerine baktığımızda ele geçen eserlerin buluntu yerleri olarak Balkanlar, Doğu Trakya ve Mısır olduğu görülmektedir (Lev. 10). Edirne Müzesi'ndeki madalyon eklentili cam kulp ile figürlerin stilleri, renk ve ölçü bakımından iki benzer eser bulunmaktadır. Bunlardan ilki olasılıkla aynı atölye üretimi olabilecek Corning Museum'da sergilenen buluntu yeri belli olmayan eser (Lev. 8)²⁴, diğeri ise Romanya-Capidava'da MS 4. yüzyıl mezar kontekstinde

21 Kadehler üzerindeki süslemelerde erkek portresi şeklinde süslemeler MS geç 2. yüzyıldan erken 3. yüzyıla, cam ipliğiyle yapılan kıvrımlı süslemeler MS 2. yüzyıldan 3. yüzyıla, deniz kabuğu şeklindeki kabartmalı süslemeler MS erken 4. yüzyıla, baklava dilimi ve kuşlu kabartmalı süslemeler MS 4. yüzyılda, kazıma dekorlu figürler ise MS 3. ve 4. yüzyıl boyunca görülür. Ruzic 2013, 240-243.

22 *Isings* 1964, 59-62.

23 Whitehouse 2002, Vol. II, 225-227.

24 Whitehouse 2003, Vol. III, 173,174. no: 1197.

bulunmuş olan kaptır (Lev. 7)²⁵. Kontekst buluntu gruplarını değerlendirdiğimizde figürlü madalyon kulplu kaplar olasılıkla MS 1. yüzyılda Roma İmparatorluğu'nun Batı Bölgeleri'nde üretilirken, MS 4. yüzyılla birlikte daha farklı bir yayılım göstermekte ve Özellikle Balkanlar'da örneklerine rastlanmaktadır. Edirne Müze'sindeki eser de bu grup içinde değerlendirilmelidir.

25 Bucovala 1984, 59-63., 62,53-fig.8.

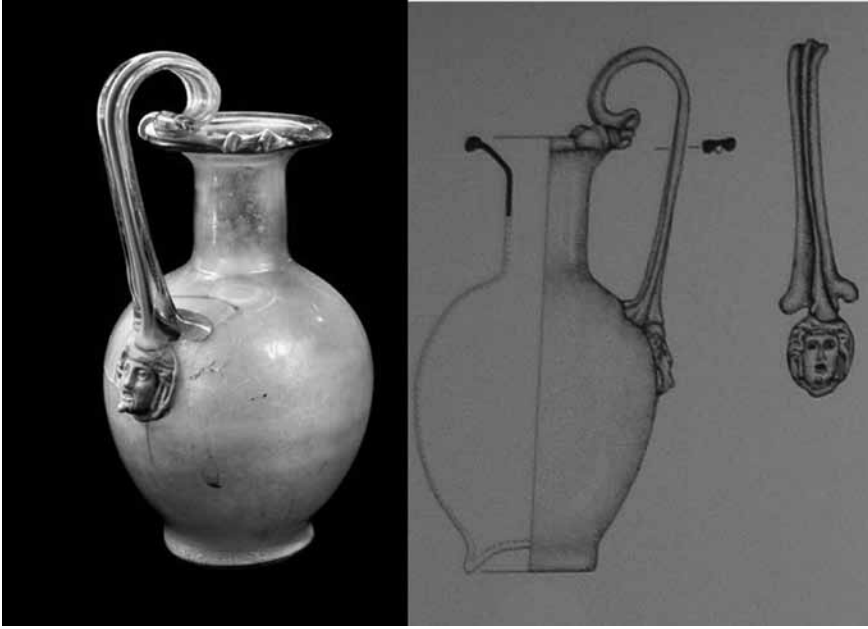
Levhalar

Levha 1: Edirne Müzesi'nde sergilenen madalyon eklentili kulp ve gövde parçasının fotoğrafı. (Fotoğraf: Emre Taştemür).

Levha 2: Edirne Müzesi'nde sergilenen madalyon eklentili sürahiye ait kulp ve gövde parçasının çizimi. (Çizim: Natalia Arakelova).

Levha 3: Corning Museum'da sergilenen madalyon eklentili kulpa sahip sürahi
(Whitehouse 2002, Vol. II, 227, no: 797).

Levha 4: Rouen Antiquities Museum'da sergilenen "Amaranthus F" imzalı sürahi
(Sennequier 1986, 12, fig.2).

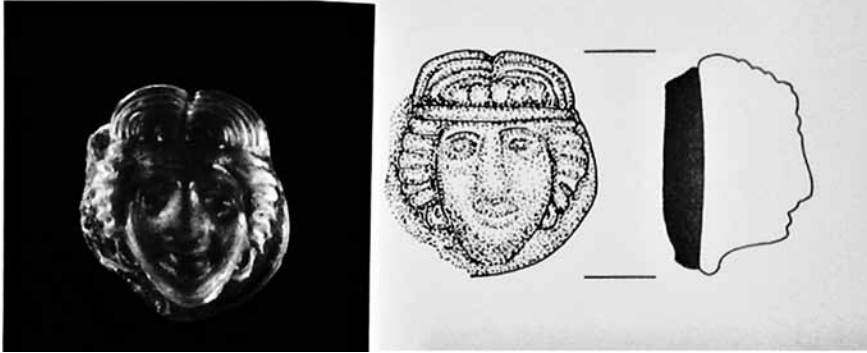
Levha 5: Corning Museum'da sergilenen "Amaranthus F" imzalı s¼rahi
(Whitehouse 2002, Vol. II, 227, 798A, B).

Levha 6: Ontario Museum'da sergilenen arslan başı Őekildeki kulp eklentileri
(Hayes 1975, 144, no.605, 606).

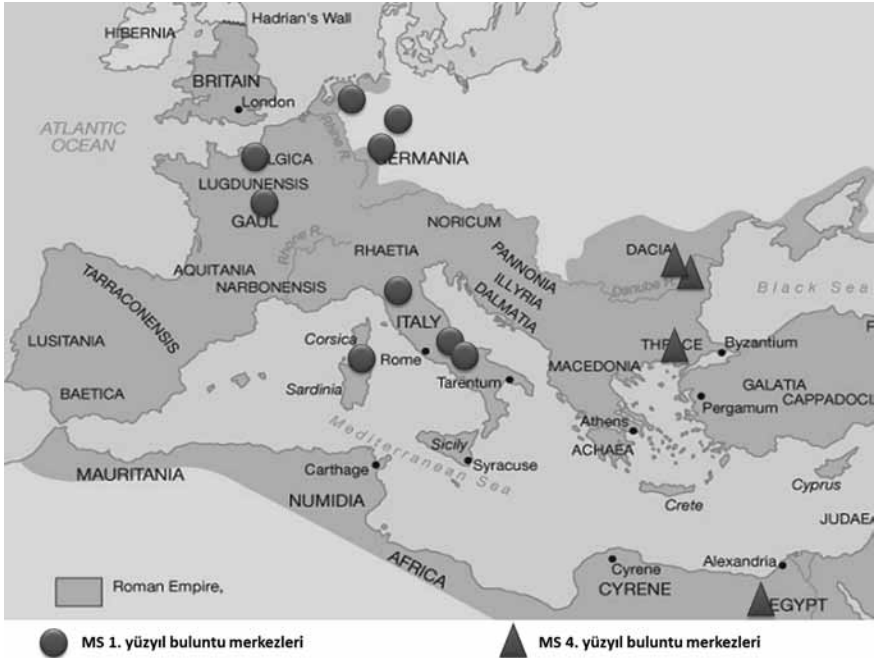
Levha 7: Romanya-Capidava'dan ele geçen madalyon eklentili sürahi
(Bucovala 1984, 59-63., 62,53-fig.8).

Levha 8: Corning Museum envanterine kayıtlı kadın başlı madalyon eklentisi
(Whitehouse 2003, Vol. III, 173,174. no: 1197).

Levha 9: Karadağ, Montenegro-Komini’de ele geçen madalyon süslemeli kadeh (Ruzic 2013, 240-243, fig.3).

Levha 10: MS. 1. ve 4. yüzyıl madalyon eklentili kulpa sahip sürahilerin buluntu merkezlerini gösteren harita (<http://rome.mrdonn.org/geography.html>).

Kaynakça

Bucovala 1984

Bucovala, M., "Roman Glass Vessels Discovered in Dobrudja," JGS 24, 59-63.

Clairmont 1977

Clairmont W.C., Benaki Museum Catalogue of Ancient and Islamic Glass, Athens.

Çilingiroğlu 1984

Çilingiroğlu, A., Urartu ve Kuzey Suriye. Siyasal ve Kültürel İlişkiler, İzmir.

Déchelette 1904

Déchelette, J., Les Vases Céramiques Ornés de la Gaule Romaine Narbonnaise, Aquitaine et Lyonnaise) par Joseph Déchelette. Tome second /Paris.

Hayes 1975

Hayes, J., Roman and Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum, Toronto.

Isings 1971

Isings, C., Roman Glass in Limburg, Wolters-Noordhoff.

Isings 1964

Isings, C., "A Fourth Century Glass Jar With Applied Masks", JGS 6, 59-62.

Isings 1957

Isings, C., Roman Glass from Dated Finds Groningen/Djokarto.

Oakeshott 1966

Oakeshott, N.R., "Horned-Head Vase Handles", The Journal of Hellenic Studies", Vol. 86, 114-132.

Onurkan 1988

Onurkan, S., Doğu Trakya Tümülüsleri Maden Eserleri İstanbul Arkeoloji Müzelerindeki Trakya Toplu Buluntuları, Ankara.

Ruzic 2013

Ruzic, M., "A Glass Goblet with Medallions from Komini, Montenegro", JGS 55, 240-243.

Sennequier 1986

Sennequier, G., "Un certain Amarantus (ou Amaranthus ?), verrier installé en Bourgogne au 1er siècle de notre ère", JGS 28, 11-18.

Şahin 2003

Şahin, I., "Roma Yolu Via Egnatia", Keşan Sempozyumu Bildiri Tam

Metinleri, Keşan Belediye Baş. Yayınları, Keşan Sempozyumu, 70-74.

Türe 2009

Türe, A., Lydia-Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümölüsler, Rk Medya.

Whitehouse 2002

Whitehouse, D., Roman Glass in the Corning Museum of Glass (Volume II), Newyork.